

SINIF YÖNETİMİNİN ETKİLİLİĞİNİ ETKİLEYEN FAKTÖRLERE İLİŞKİN OKUL MÜDÜRLERİNİN GÖRÜŞLERİ¹

School Managers' View Related to The Factors of Effectiveness of Classroom Management

Sibel GÜVEN²

Mehmet D. KARSLI³

Oz

Eğitim-öğretim etkinliklerinin gerçekleştirildiği karmaşık bir süreç olan sınıf yönetimi, pek çok değişkenden etkilenmektedir. Bu değişkenlerin okulu yönetmekle yükümlü olan okul müdürleri tarafından tanımlanması sınıf yönetimine farklı bir bakış getirecektir. Bu nedenle bu çalışmada sınıf yönetiminin etkililiğini etkileyen etmenlere ilişkin okul müdürlerinin görüşlerini belirlemek amacıyla Çanakkale ili merkez ilköğretim okullarında görev yapan 11 okul müdürü ile görüşülmüştür. Nitel yöntemin kullanıldığı bu çalışmada veriler betimsel analiz tekniği ile çözümlenmiştir. Araştırma sonucunda elde edilen bulgular çerçevesinde okul müdürleri, sınıf yönetiminin etkililiğinin birçok faktörden etkilendiğini ve bunların başında, okulun bulunduğu çevre, aile ve öğretmen niteliğinin geldiğini belirtmişlerdir. Araştırma bulgularının; sınıf öğretmenlerine, sınıf yönetimini oluşturan boyutlara ilişkin yeterliliklerini arttırmaları yolunda yardımcı olacaktır.

Anahtar kelimeler: Sınıf Yönetimi, Okul Müdürleri, Betimsel Analiz

Abstract

The classroom management is a very complex process and depend on different variables. It is important to describe this factors by the school managers. In this study the aim is, to describe the factors which depend the classroom management effectiveness by the school managers. Qualitative data were collected by the interview that we delivered to the 11 school managers. Data obtained from the interviews were resolved using the technique of descriptive analysis and the findings were interpreted. As a result, school administrators said that family, the area where schools in and the teacher quality is important on the classroom management effectiveness. This research

¹ Bu araştırma Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Bilimsel Araştırma Projeleri tarafından desteklenen “İlköğretimde Sınıf Yönetiminin Etkililiği” isimli doktora tezinden üretilmiştir.

² Dr.; Onsekiz Mart Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü, Çanakkale, s_guven@comu.edu.tr

³ Prof. Dr.; Eastern Mediterranean Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Kıbrıs, m_karsli@comu.edu.tr

data is expected to help teachers about providing an impressive teaching & learning duration and developing the skills of classroom management.

Keywords: *Classroom management, school manager, descriptive analyse*

GİRİŞ

Eğitim-öğretim etkinliklerinin gerçekleştirildiği karmaşık bir süreç olan sınıf yönetimi, pek çok değişkenden etkilenir. Bu değişkenler; öğrenci özellikleri ve gereksinimleri, okulun yapısı, öğretmenlerin kişisel özgeçmişi, okul amaçlarına ilişkin inançları, sınıf yönetimi alanında aldıkları eğitim ve okulun benimsediği kurallar olarak sıralanabilir (Şahin ve Altunay, 2011).

Şüphesiz sınıf yönetimini etkileyen birçok faktörden söz etmek mümkündür. Okul yönetiminin tutumu ve işleyişi faktörü sınıf yönetiminin etkililiğini etkileyen en önemli faktörlerden biri olarak kabul edilebilir. Sınıfın en yakın fiziki çevresini okul oluşturmaktadır. Sosyal bir sistem olarak okul, öğrenciyi toplumdaki alarak yetiştirir ve topluma tekrar sunar. Bu nedenle sınıf yönetimi ile okul yönetimi birbirine oldukça ilişkilidir. Okulun yöneticisi tarafından biçimlendirilen okul yönetim anlayışı, öğrenci davranışını doğrudan etkilemektedir (Ada, 2009). Okul yönetim anlayışının sınıfa, dolayısıyla öğretmen ve öğrencilere yansıyan en belirgin özelliği okul kurallarının etkili olmasıdır. Okul kuralları, okulda bulunan tüm bireylerin uymak zorunda oldukları yazılı ve yazılı olmayan kurallardan oluşmaktadır ve okulun disiplin anlayışını yansıtmaktadırlar. Okul yönetim yapısı ayrıca okulda olumlu öğrenme ortamı yaratmada önemli bir role sahiptir. Okul yönetiminin sadece kurallara uymayı ön plana çıkarması, okulun asıl amacı olan öğretim etkinliğinin ikinci plana atılmasına neden olabilir (Celep, 2008). Yöneticiler, okul iklimini öğretmenleri rahatlatacak şekilde düzenlemelidir. Öğretmenlerin böyle bir ortamda çalışmalarını,

onların etkili olarak çalışmalarına ve sınıf yönetimini istenilen düzeyde uygulamalarına olanak sağlar. Okul yöneticilerin yönetim tarzı, sınıf yönetiminin etkililiğini etkileyen diğer bir faktör olarak ele alınabilir. Yöneticiler, okulda; demokratik, otoriter ve başı-boş yönetim olarak üç tarz uygulayabilirler. Okul yöneticisinin okulunda uygulamış olduğu yönetim tarzı, öğretmenin sınıf yönetimi tarzını etkiler (Taş, 2008). Günümüz okullarında, okul yönetimi, işlerde kolaylaştırıcı ve düzenleyici; eğitsel hedeflerini iyi belirlemiş, öğrencilerin, öğretmenlerin ve diğer yardımcı personelin mesleki ve kişisel gelişimleri için ortam ve olanak yaratabilen; vizyon ve misyon sahibi, harekete geçirici ve güdüleyici, ilişkilerde ve iletişimde güven, samimiyet ve saygıyı ile edinmiş yönetimlerin ve yöneticilerin olması (Yücel ve Diğerleri, 2011), okul ile ilgili kararlar alması beklenen yöneticinin toplum, aile ve personeli de sürece katan bir yönseme içinde olması (Toprakçı, 2004), sınıf yönetimine olumlu şekilde yansıtacaktır. Sonuç olarak, sınıf yönetiminin etkililiğinin sağlanmasında okul yönetiminin tutum ve işleyişinin öneminin yadsınamaz olduğu söylenebilir.

Sınıf yönetiminin etkililiğini etkileyen diğer bir etken, okulun bulunduğu sosyal çevredir. Her okul kuruluş sistemi, içerisinde yer aldığı toplumsal sistemi kendi bünyesinde adeta yansıtmaktadır. Okul, hizmet ettiği toplumun tüm özellikleri ve güçleri etkisi altında kalmakta ve sosyal çevrenin bütün unsurlarıyla karşılıklı ilişkilerde bulunmaktadır (Kıncal, 2006). Bu nedenle okulun içinde bulunduğu sosyal çevrenin önemi okulun bir birimi olan sınıfı da etkilemektedir. Sosyo-ekonomik statüsü yüksek bir mevkide bulunan bir okul ile kenar mahalle olarak nitelendirilmiş yerleşim yerlerindeki okullar arasında

farklılık bulunmaktadır. Bu farklılığın; velilerin okulu maddi olarak desteklemesinden, velilerin daha bilinçli olmasından ve okulun kaynak yaratmada daha etkili olmasından kaynaklandığını söylenebilir.

Toplumun en küçük birimi olan ailenin, çocuğun fiziksel ve psikolojik gelişimindeki önemi çok büyüktür. Ailenin çocuğunu yetiştirme biçimi, çocuğun sınıf içi davranışlarında önemli bir yer tutmaktadır (Celep, 2008). Ailenin toplumsal konumu, anne babanın çocuğu yetiştirme biçimi, ailenin gelir ve eğitim düzeyi, aile içi şiddet, anne babanın ilgisizliği, kalabalık aileler ve aile birliğinin bozulması (parçalanmış aileler) sınıf yönetimini etkileyen aileden kaynaklanan faktörler olarak ele alınabilir (Celep, 2008, Başaran, 2005, Yiğit, 2008, Başaran 2003). Başaran (2005, s.303-304), bir ailenin toplumsal konumunu; yaşadığı çevre, mal varlığı, toplum işlerine katılma sıklığı, soyu, ünü ve mesleğinin belirlediğini vurgulamaktadır. Bu nedenle aileyi toplumsal katmanlara ayırmıştır: *Üst katmandan olan aileler*, özel okullara karşı daha çok ilgi duyarlar. Bu ailelerin okula ve öğretmene karşı tutumu, genellikle yüksekten bakmak, baskıda bulunmak biçiminde görülür. Okullun koşullarını çocuklarına uygun bulmazlar. Çocuklarına ayrıcalık sağlama yolu olarak okula bağlı yaparlar.

- *Orta katmandan olan aileler*; okula çok düşkündürler. Bu aileler, toplumsal konumlarını yükseltmenin tek yolu olarak, çocuklarına yüksek öğrenim vermek olduğu kanısındadırlar. Bu yüzden, çocuklarının öğrenimi için onlara daha iyi olanaklar hazırlarlar.
- *Alt katmandan olan aileler*, okulun kendilerine yararlı olacağı kanısında değildirlar. Okul, bu tür ailelerce çocukların zorunlu olarak gönderildiği bir yerdir.

Katmanlara ilişkin araştırmalar, ailenin toplumsal konumuna göre, okula karşı değişil, tutum, yargı, inanç ve eylemler geliştirdiğini ve çocukların da eğitim ve okula karşı benzer eylemleri benimsediğini

ve buna göre davrandığını göstermektedir (Savrey ve Telford, akt. Başaran, 2005). Öğretmen sınıftaki çocukların tek tip olmadığını, aileler ise, kendi çocuklarının sınıftaki tek çocuk olmadığını unutmamalıdır. Bu yüzden öğretmen ve aile arasında sağlanacak etkili bir iletişim ve iş birliği sınıf yönetiminin etkililiğinde büyük önem taşımaktadır.

Öğretmenin niteliği, sınıf yönetiminin etkililiğini etkileyen diğer bir faktördür. Bir toplum, gelişebilmek için bireylerinin niteliklerini geliştirmek zorundadır. Bu zorunluluk, bireyleri içinde buldukları topluma uyma, kendilerini geliştirme, mesleki yeterliklerini artırma, ileriye doğru gitme ve yükselme gibi çabaların gerektirdiği bilgi, beceri, tutum ve alışkanlıkların kazandırılmasını gerektirir (Gültekin ve Çubukçu, 2008). Günümüzde öğretmen yetiştirmede nicelik sorunu büyük ölçüde çözülmüş olmakla birlikte öğretmenlerin nitelikli yetiştirilemediği üzerinde yoğunlaşmalar ve tartışmalar artmaktadır. Öğretmenin kişiliği, mesleki bilgisi, becerisi ve formasyonu mesleğiyle yakından ilgilidir (Sağlam ve Sağlam, 2005). Genellikle günümüzde görev yapan öğretmenlerin çeşitli nedenlerle mesleğe karşı ilgilerinin ve mensubiyet duygularının yetersiz olduğu bilinmektedir. Öğretmenin bu rolünü en iyi şekilde yerine getirebilmesi için öncelikle iyi yetiştirilmiş olması sonra da öğretmenin kendisini işine vermesini sağlayacak uygun koşulların oluşturulması ve çeşitli olanaklarına sahip olması gerekmektedir. Bunun için de öğretmenin ekonomik, psiko-sosyal, örgütsel ve yönetsel gereksinimlerinin doyurulması gerekmektedir.

Öğretmenlerin niteliklerinin artırılması için hizmet içi eğitim kurslarının daha sıklıkla verilmesi gerekmektedir (Seferoğlu, 2001). Hizmetiçi eğitim, bir yandan çalışanların kendileri ve örgüt yararı için bilgi, beceri ve tutumlarını değiştirmekte ve geliştirmekte diğer yandan,

onların bireysel ve toplumsal gereksinimlerinin karşılanmasını sağlamaktır (Gültekin ve Çubukçu, 2008). Harris (1989) öğretmenlere yönelik hizmetiçi eğitim faaliyetlerinin yararlarını; öğretimin genel ve özel hedeflerinin geliştirilmesi, kullanılan öğretim kaynaklarının iyileştirilmesi, öğretim araçlarının geliştirilmesi, öğrenme atmosferinin ve şartlarının iyileştirilmesi ve öğretmenin performansının geliştirilmesi şeklinde özetlemiştir.

Öğretmen niteliklerini etkilediği kadar sınıf yönetiminin etkililiğinde de son derece önemli bir başka faktör olarak para kabul edilmektedir. Para, insanların hayatlarını sürdürebilmeleri için gerek duydukları mal ve hizmetleri satın alabilmelerini ve aynı zamanda toplumsal bir statü kazanmalarını sağlayan önemli bir araçtır (Eren, 2001). Öğretmenlik mesleğinin ülke kalkınmasındaki rolü günümüzde bütün toplumlar tarafından bilinmekte ve bununla ilgili olarak çeşitli düzenlemeler yapılmaktadır (Seferoğlu, 2001). Türkiye’de öğretmenlik mesleğinin önde gelen sorunlarından biri de bu mesleğin ücretinin düşük olmasıdır. Öğretmenlerin, çalıştıkları işten doyum sağlamaları ve daha verimli olabilmeleri için maddi açıdan belli bir gelir seviyesinin üstünde olmaları gerekmektedir. Öğretmen sayısının diğer meslek elemanlarına göre daha fazla olması ve bu sayının katlanarak artış göstermesi, ücret ayarlama politikalarında öğretmen ücretlerinin olumsuz yönde etkilenmesine neden olabilmektedir (Doğan, 2005).

Türkiye’de öğretmenler, Cumhuriyet döneminin başından günümüze kadar ekonomik olarak istenen seviyeye ulaşamamışlardır. Bu ise mesleğe atfedilen değeri düşürdüğü gibi, meslekte çalışanları da olumsuz yönde etkilemiştir (Güven, 2003). Türkiye’de öğretmenlerin ekonomik sorunları 1940 yılından beri çözülebilmemiş değildir.

Öğretmenler hemen her dönemde ücret bakımından, kamu görevlileri arasında, 7 ve 8. sıralarda maaş almışlardır. Öğretmenlerimizin birçoğu, öğretmenlerin ücret sisteminin bir düzene bağlanmadan, eğitimde niteliği artırıcı çabaların fazla bir olumlu sonuç vermeyeceği görüşündedirler. Bugün bile, Cumhuriyetimizin ilk yıllarında olduğu gibi öğretmenlerimiz, ekonomik açıdan güçlük çekmeye ve maddi açıdan sorunlar yaşamaya devam etmektedir (Güven, 2003). Bu, kuşkusuz hem öğretmenlerin eğitimsel verimliliklerini, hem de gelecek kuşakların aldığı eğitimin niteliğini olumsuz yönde etkilemektedir.

Araştırmanın Amacı Ve Önemi

Bu araştırmanın amacı, okul müdürlerinin sınıf yönetiminin etkileyen faktörlere ilişkin görüşlerini belirlemektir. Sınıf yönetimi yapılan araştırmalar, çoğunlukla öğretmenlerin bakış açısına dayanılarak incelenmiş, okul müdürlerinin konuya ilişkin görüşleri göz ardı edilmiştir. Bu araştırma ile okul müdürlerinin sınıf yönetiminin etkililiğine ilişkin etmenleri belirlemesi alana farklı bir bakış açısı getirmesi nedeni ile bu nedenle büyük bir önem taşımaktadır.

YÖNTEM

Okul müdürlerinin sınıf yönetiminin etkileyen faktörlere ilişkin görüşlerini belirlemeye amaçlayan bu çalışma betimsel nitelikte olup tarama modelinde desenlenmiştir. Bu araştırma, okul müdürlerinin sınıf yönetimini etkileyen faktörlere ilişkin görüşleri üzerine odaklanmaktadır. Bu durum okul müdürlerinin, düşünce, davranış ve sınıf yönetimine ilişkin düşüncelerini belirlemeyi gerektirmektedir. Araştırmacılar; kişisel fikirleri, davranışları, duygu ve düşünceleri anlamada nitel araştırma yöntemlerinin etkili olduğunu vurgulamaktadır (Bell, 1993, Johnson, 1995).

Bu araştırma, okul müdürlerinin sınıf yönetimini etkileyen faktörlere ilişkin görüşlerini kendi ifadeleriyle tanımlamayı amaçlamaktadır. Bu nedenle, bu araştırmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu 2011-2012 öğretim yılında Çanakkale merkez ilköğretim okullarında görev yapan 19 okul müdürü oluşturmuştur. Araştırmanın örnekleme görüşmelerin gönüllülüğe dayanması ve okul müdürlerinin yoğun çalışma programları nedeni ile kolay ulaşılabilir örneklem olarak seçilmiş, 11 okul müdürü ile görüşülmüştür.

Verilerin Toplanması

Araştırmanın nitel verileri, alt amacı doğrultusunda okul müdürleri ile yapılan yarı-yapılandırılmış görüşme ile toplanmıştır. Görüşme tarihinden önce okul müdürleri ile yüz yüze görüşülerek araştırmanın amacı anlatılmış ve araştırmaya gönüllü olarak katılmayı kabul eden okul müdürlerinden randevu alınmıştır. Görüşmeler okul müdürlerinin kendi odalarında gerçekleştirilmiştir. Görüşme yerinin sessiz olmasına dikkat edilmiştir. Ancak okul müdürlerinin yoğun bir şekilde çalışmaları, gelen misafir ya da telefonların çalması durumlarında ses kayıt cihazı durdurulmuş, daha sonra görüşmeye kalınan yerden devam edilmiştir.

Görüşme öncesinde araştırmanın amacı hakkında okul müdürlerine kısaca bilgi verilmiş ve görüşme formunu okunmuştur. Okul müdürlerinden öncelikle kişisel bilgilerini doldurmaları istenmiştir. Görüşme sırasında ses kayıt cihazı kullanılmıştır. Okul müdürleri ile yapılan görüşmeler en az 20, en fazla 40 dakika sürmüştür.

Görüşme sırasında araştırmacı sorduğu soruları sırası ile sormaya özen göstermiş, okul müdürü tarafından anlaşılmayan bir yer olduğunda sorular tekrarlanmıştır. Görüşmelerde sorulan sorular; Okul yönetimi ve sınıf yönetimi birbirini nasıl etkiler? “Sınıf Yönetiminin Etkililiği” nasıl tanımlarsınız?, Sınıf yönetimini etkileyen etmenler nelerdir? ve “Sınıf Yönetiminin Etkililiği” konusunda eklemek istediğiniz bir şey var mı? olarak sıralanmıştır.

Verilerin Çözümlemesi

Verilerin çözümlemesinde derinlemesine görüşme tekniklerinden yarı yapılandırılmış görüşme kullanılmıştır. Soru maddelerinin geçerliği belirlendikten sonra 11 okul müdürü ile görüşmeler yapılmıştır. Görüşmeler sırasında ses kaydı cihazına kayıt edilen görüşmeler araştırmacı tarafından çözümlenmiş ve her bir satıra numara verilerek görüşme dökümü formu oluşturulmuştur. Görüşme dökümleri ile ses kayıt cihazında yer alan kayıtlar alandan bir uzmana verilerek yanlış ya da eksik bölümlerin kontrolü sağlanmıştır. Böylece görüşmelerin dökümü yapılmıştır. Görüşmelerin dökümlerinin yapılması ardından görüşme kodlama anahtarı hazırlanmıştır. Görüşme soruları tek tek ele alınarak, her soru için verilen tüm yanıtlar doğrultusunda seçenekler sıralanmıştır. Bu değerlendirmeler sonucunda her bir soru maddesi ile ilgili yanıt seçeneklerinin yazılı olduğu “Görüşme Kodlama Anahtarı” hazırlanmıştır.

Görüşme formunun iç geçerliğini sağlamak için görüşme formu, alanı, Eğitim Programları ve Öğretimi olan bir uzmana incelettirilmiş ve forma son şekli verilmiştir. 2010 yılında emekli olmuş bir okul müdürü ile pilot görüşme yapıldıktan sonra, soruların açık ve anlaşılır olup olmadığının, verilen yanıtların sorulan soruların yanıtlarını yansıtıp

yansıtmadığının belirlenmesi amacıyla, görüşme sırasında kaydedilen seslerin, bilgisayar ortamında oluşturulan görüşme döküm formu üzerinde yazılı biçime dönüştürülmüştür. Alanı, Eğitim Programları ve Öğretimi olan bir başka uzmandan dökümleri inceleyerek soruların açık ve anlaşılır olup olmadığını, ele alınan konuyu kapsayıp kapsamadığını ve gerekli olan bilgileri sağlama olasılığını da düşünerek, kontrol etmesi istenmiştir. Bu çalışmanın sonunda, soru maddelerinin geçerliği saptanmıştır. Bilindiği gibi nitel araştırmalarda iç geçerlik, araştırmacının ölçmek istediği veriyi, kullandığı araç ya da yöntemle gerçekten ölçüp ölçemeyeceğine ilişkindir (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Soru maddelerinin geçerliği belirlendikten sonra 11 okul müdürü ile görüşme yapılmıştır. Görüşmeler sırasında ses kaydı cihazına kayıt edilen görüşmeler araştırmacı tarafından çözümlenmiş ve her bir satıra numara verilerek görüşme dökümü formu oluşturulmuştur. Görüşme dökümleri ile ses kayıt cihazında yer alan kayıtlar alandan bir uzmana verilerek yanlış ya da eksik bölümlerin kontrolü sağlanmıştır. Böylece görüşmelerin dökümü yapılmıştır. Görüşmelerin dökümlerinin yapılması ardından görüşme kodlama anahtarı hazırlanmıştır. Görüşme soruları tek tek ele alınarak, her soru için verilen tüm yanıtlar doğrultusunda seçenekler sıralanmıştır. Bu değerlendirmeler sonucunda her bir soru maddesi ile ilgili yanıt seçeneklerinin yazılı olduğu “Görüşme Kodlama Anahtarı” hazırlanmıştır. Bu aşamada, görüşme kodlama anahtarının oluşturulmasında araştırmacının kuramsal boyutu ve buna göre oluşturulan görüşme soruları dikkate alınmıştır. Araştırmacı yansız atamayla belirlediği görüşme veri dökümü formlarını ve görüşme kodlama anahtarını bir uzmana vermiştir. Uzman ve araştırmacı birbirinden bağımsız olarak görüşme kodlama anahtarına her bir soru

için işaretleme yapmışlardır. Bu bağlamda, betimsel verilerin güvenilirlik hesaplaması, Miles ve Huberman (1994)'ın formülü ile gerçekleştirilmiştir: “Uzlaşma Yüzdesi = Görüş Birliği / (Görüş Birliği + Görüş Ayrılığı) x 100”. Araştırmacı dışındaki bir kişinin analiz sürecinde yer alması ve sonuçların karşılaştırılması sonucunda %80 oranında hem fikir sağlanması kodlamanın güvenilirliğini sağlamaktadır (Büyüköztürk ve diğerleri, 2010). Görüşme sorularının güvenilirlik analizi tablo 34’de verilmiştir.

Tablo 1. *Görüşme Sorularının Güvenirlik Analizi*

Sorular	Güvenirlik Yüzdeleri (%)
1	92,3
2	100
3	90,3
4	100
5	100
6	85
7	100
8	77,7
9	100
10	100
11	100
12	100

Tablo 1’de araştırmacı ve uzman arasındaki görüşme sorularının kodlamalarının karşılaştırılması sonrasında elde edilen güvenilirlik yüzdeleri incelendiğinde güvenilirlik oranlarının %77,7-%100 arasında değiştiği görülmektedir. Araştırmada görüşme sorularının güvenilirlik ortalaması ise %95,38 olarak hesaplanmıştır. Bu sonuç, %70’den yüksek olduğu için araştırma güvenilir kabul edilmiştir. Bu aşamadan sonra bulguların tanımlanmasına geçilmiştir.

Doğrudan alıntılar yapılırken okul müdürlerinin kod isimleri kullanılmıştır. Bulguların tanımlanması işleminden sonra bulgular yorumlanmış ve tablolaştırılarak bulgular ve yorum bölümünde sunulmuştur.

BULGULAR

Bu bölümde okul müdürlerinin sınıf yönetimini etkileyen faktörlere ilişkin görüşlerine yer verilmiştir. Okul müdürlerinin, sınıf yönetimini etkileyen faktörlere ilişkin görüşleri ve frekans dağılımları tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2. *Okul Müdürlerinin, Sınıf Yönetiminin Etkililiğini Etkileyen Faktörlere İlişkin Görüşleri ve Frekans Dağılımları*

Sınıf Yönetimini Etkileyen Faktörler;	f
Öğretmenin sahip olduğu tecrübe	2
Aile	11
Duyarlı aileler	2
Sadece çocuğun başarısıyla ilgilenen aileler	1
Parçalanmış aileler	2
Ailelerin sosyo-ekonomik durumu	5
Baskıcı aileler	1
Okulun bulunduğu çevre	6
Farklı sosyo-ekonomik yapı	4
Okulun seviyesi	1
Okul aile işbirliği	1
Okulun bulunduğu çevre etkiler	5
Okulun bulunduğu çevre etkilemez	2
Kalabalık sınıflar	4
Öğretmenlerin hizmet içi eğitim alıp almaması	4
Uygulamada değil teoride kalan eğitimler	1
Öğretmenin kişiliği	11
Vizyon sahibi	1
Dili iyi kullanması	1
İdealist ve entelektüel yapı	4
Eğitimci kökenli olma	1
Toplumsal statü ve ekonomik durum	3

Öğretmenin yaşı	1
Görüşler Toplamı	73

Tablo 2’de okul müdürlerinin, sınıf yönetimini etkileyen faktörlere ilişkin görüşleri yer almaktadır. Okul müdürleri sınıf yönetimini etkileyen birçok faktöre değinmiştir. Okul müdürleri sınıf yönetimini etkileyen en önemli faktörlerin aile, öğretmenin kişiliği ve okulun bulunduğu çevre olduğunu ifade etmişlerdir.

Kağan müdür sınıf yönetimi etkileyen etmen olarak öncelikli olarak aile faktöründen bahsetmektedir. Kağan müdüre göre velilerin duyarlı olması sınıf yönetiminde önemli bir boyuttur:

“Veliler çok önemli tabi ki. Yani duyarsız bir veliyle duyarlı bir velinin arasında dağlar kadar fark var. Hemen öğrenciye aksediyor yani. Duyarsız bir öğrencinin çocuğu okulda hemen seçiliyor” (1,112-114).

İsmail müdür de Kağan müdür gibi ailenin sınıf yönetiminde önemli bir yere sahip olduğu ifade etmiştir. İsmail müdüre göre özellikle parçalanmış ailelerin çocukları, sınıf yönetiminde sorunlara sebep olabilmektedir. Devamsızlık ve davranış problemleri gibi nedenlerle öğretmen sınıf yönetiminde zorlanabilmektedir. İsmail müdür kon u ile ilgili görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir:

“parçalanmış ailelerden gelen ki toplumda bu içinde yıllarda biraz daha üst seviyelerde. Eskiden daha az tanık olduğumuz aile parçalanmalarının son yıllarda biraz daha fazla olduğunu düşünüyorum. Sınıflarımızda önemli sayıda zaten sıkıntı yaratan hem öğretmeniyle veya okulumuz çapında problem olan devamsızlık problemi olabilir veyahut arkadaşları tarafından şikayet edilme problemleri olabilir veya derste öğretmenimizin işte ders dinlemiyor, ödevlerini yapmıyor, dersin, sınıfın havasını bozuyor gibi şikayetlerin geldiği öğrencilerimizi

incelediğimiz zaman da önümüze bunlar çıkıyor. Parçalanmış aile veya işte ekonomisi zayıf, işsiz güçsüz anne baba hemen sorun olarak öne çıkıyor” (3, 59-63)

Ahmet müdürde İsmail müdür gibi parçalanmış ailelerin sınıf yönetimindeki etkisi üzerine durmuştur. Ahmet müdüre göre ailede yaşanan sorunlar sınıfa yansımaktadır. Öğrenci sınıfta davranış problemleri gösterebilmektedir. Ahmet müdür ayrıca sınıf yönetiminde çevre faktörünün de çok önemli bir yere sahip olduğunu belirtmiştir. Ahmet müdürün sınıf yönetimini etkileyen faktörlere ilişkin görüşü şu şekildedir:

“çevre, ekonomik, sosyo- ekonomik her yönden etkiliyor. Psikolojik yönden etkiliyor, hele hele parçalanmış aileler okulda daha çoksa yani onlar işte sosyolojik bakımdan o zaman çatışmalar meydana geliyor. Yani okulla çocuk arasında, çocukla öğretmen arasında, anne ile baba arasındaki akşam ayrılıklar okula yansıyor. Okuldan kaçmalar, okulun işte belirli öğretim kurallarını çiğneme, onlara özen göstermeden nasıl olsa sabah gidiyorum, akşam geliyorum gibi yani etrafındaki veli potansiyeli düzgün kalmamış ise sorun yok, öğrencilerde sorun yok.” (6,43-49)

Ali müdür sınıf yönetimini etkileyen faktörlere ilişkin görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir:

“Donanımlı ailelerden gelen çocuklar genelde donanımlı oluyor. Ama affedersiniz okumuş eşekler olduğu gibi, okumamış Kâmiller de çıkar, kendini yetiştirir. Ama okumak okumaktır. Ya bu da ne demektir, vizyon sahibi aileler. Çünkü çocuğun arka tarafını toplayan anne babadır” (4,231-234).

Ali müdüre aile faktörü sınıf yönetimine önemli bir boyuttur ve özellikle donanımlı ailelerin çocuklarının her türlü imkâna sahip olmaları nedeni ile daha başarılı olduklarını fakat öğretmenlerin bunların göz ardı ederek diğer öğrencilere de eşit seviyede davranması gerektiğini ifade etmiştir:

“Her çocuğun mutlaka sınıfta kullanabileceği bir özelliği vardır. Kimisi ne bileyim işte resimde iyidir, boyu uzundur iyi basket atar

vesaire. Yani onu bir güdüleyeceğin bir şey vardır. Hepsi, herkesi belli zamanlarda diğerlerinin duyabileceği şekilde onu ön plana çıkarmalı. Eğer çocukla bir derdi varsa mutlaka onunla yalnız konuşmalı. Önce birkaç kaş göz işareti yapmalı ama. Çünkü arabanın motoru birinci vitesle gidiyor. O zaman ölçmüyor yani tam birinci vitesle gidiyoruz. Tekrar arabanın hareket etmesi lazım” (4, 284-289)

Ceyda müdür, diğer okul müdürlerinin aksine sınıf yönetiminde çevrenin önemli olmadığı belirtmiştir. Ceyda müdüre göre çevre ne olursa olsun, öğretmen sınıf yönetimini gerçekleştirmek zorundadır çünkü sınıfı yöneten öğretmendir:

“sınıfı yöneten öğretmen değil mi? Baş aktör orda. Sosyal çevre ne kadar kötü olursa olsun bir lider. Çünkü lideridir o sınıfın. Arada öğrencileri çok iyi motive edebilir. Zaten öğrencinin bulunduğu düzeyden yukarıya götürmek değil mi, var olduğu basamaktan? Bu bir destek eğitim odasında da olabilir sınıf yönetimi. İşte bir üstün zekâlılar sınıfında da olabilir, normal bir sınıfta da olabilir, kaynaştırma öğrencisinin olduğu sınıfta da olabilir. Hepsinde sınıf yönetimi söz konusu” (5,56-61).

Ceyda müdür görüşlerini ek olarak sınıflarının kalabalık olması nedeni ile öğretmenlerin sınıf yönetiminde bazı sorunlar yaşadıklarını, *“Yalnız bizim dezavantajımız sınıfların kalabalık olması. Eğer sınıflar, sınıf sayıları şeyse 30u aşmıyorsa, işte hele ki 25 ise çok ideal” (5,197-198)* şeklindeki görüşü ile ifade etmiştir.

Ahmet müdür, sınıf yönetimindeki kopuklukların teori ve uygulamadaki iletişimsizlikten kaynaklandığını *“Yani öğretmenin yönetim şekliyle, teoriğiyle kazandıklarımızı pratikle uygulama alanı bulamadığımız için biraz kopukluklar buradan meydana geliyor” (6, 252-253)* şeklindeki görüşü ile belirtmiştir. Ahmet müdüre göre sınıf yönetimini etkileyen diğer bir etken sınıfların kalabalık olmasıdır:

“Eğer sınıf mevcudu kabarıkça yani standartların üzerinde, Milli Eğitim Bakanlığı ne diyor, 30. Bizim sınıflarımız 40-42 kişi. 45

kişilik sınıflarımız olduğunda sınıf yönetimi biraz daha zorlaşıyor, okul yönetimi de zorlaşıyor. Çünkü o kapasitesi 25 ile 30” (6,74-77).

Hakan müdür, de ali müdür gibi sınıf yönetiminde ailenin önemli bir faktör olduğunu belirtmiştir. Hakan müdüre göre, çocuklar geldikleri ailenin değer yargılarını sınıfa yansıtmaktadırlar. Bu nedenle öğretmen sınıfında bulunan öğrencilerin ailelerini her yönüyle tanımak zorundadır:

“Çocuklarda tabii geldikleri ailenin değer yargılarını, anlayışlarını okulda biraz benimsiyorlar... Öğretmen öğrencisini tanır. Ailesini de tanımak zorunda. Ailenin sosyoekonomik durumunu, yönetimini, ailede öğrencinin hangi şartlarda yaşadığını bilmeden çok da sağlıklı bir iletişim kurma şansı olmaz öğretmenin. Aileyi tanımak durumunda...” (7, 58-75).

Hakan müdür sınıf yönetimini etkileyen diğer bir etmenin öğretmenlerin ekonomik durumu olduğu ifade etmiştir. Hakan müdüre göre öğretmenlerin motivasyonu sınıf yönetiminde çok önemlidir. Öğretmenlerin ekonomik yönden tatmin olmaları onların motivasyonunu arttıran bir etkidir. Hakan müdür konu ile ilgili görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir:

“Yani öğretmenin toplumsal statüsünden bağımsız çözüme şansımız yok. Hiç birini, hiç bir yasayla çözemeyiz düşüncesindeyim. Cumhuriyet’in ilk yıllarındaki toplumsal kalkınmada öğretmen önderdi. Motivasyonu gibi motivasyonla yenilen öğretmenlik mesleğini aynı zamanda ekonomik açıdan da biraz daha güçlendirilmeden getirilecek tüm düşünceler boşa çıkar. Çünkü şu mevcut gelir durumuyla öğretmenler kendi sorunlarını çözmekten aciz duruma düşmüşler toplumsal yapılanma içerisinde. Böyle bir konumdaki öğretmenlerin çok fazlaca da motive etme şansınız olmaz” (7, 265-272)

Deniz müdür de Hakan müdür gibi öğretmenlerinin ekonomik durumunun sınıf yönetimini etkilediği görüşündedir. Deniz müdür görüşlerini “öğretmenlerin sendikalaşma konusunda hiç ayırım yok.

Yani, sen şu sendikadasın, ben bu sendikadayım diye bir konu yok. Onları aşmış öğretmenler artık. Onlar çok fazla gündeme gelmiyor. Gündeme gelen farklı yapılar var. İşte, “ben şuradan şu kadar ek ders alabilir miyim?” Bak ekonomiye dayanan şeyler var” (9,279-282) şeklinde ifade etmiştir.

Alp müdür sınıf yönetimini etkileyen faktörlere ilişkin görüşlerinde sosyal çevre ve ailenin sınıf yönetimi üzerindeki etkisine odaklanmıştır. Alp müdür, il genelinde tüm okulların eşit imkânlarla sahip olması gerekliliği üzerine durmuştur. Alp müdüre göre okul çevresi sınıf yönetimini etkilemektedir:

“Bakın şimdi sosyal çevre dediğimiz olay, özellikle Çanakkale gibi küçük olan alanlarda son derece önemli... sosyal çevre olarak okulların başarı oranları birbirinden farklı, çok farklı, uçurum var. Okul yönetimi olarak, sosyal çevreden yararlanmak zorundasınız. Hem beyin kapasitesi olarak yararlanmak zorundasınız, hem de faaliyetlerde onlardan etkili bir şekilde yararlanmak zorundasınız. Şimdi eşit şartlarda çalışmayan okullar, sosyal çevreden nasıl birbirinden yararlanabilir? Aynı imkânlarla sahibiz, aynı öğretmenler var, devletin aynı malzemeleri buralarda var” (10,63-88).

Alp müdür ayrıca ailenin de sınıf yönetiminde önemli bir faktör olduğunu, çünkü çocukların zamanlarının çoğunu evde aileleri ile geçirdiklerini belirtmiştir. Alp müdüre göre, bu doğrultuda sınıf yönetiminde başarılı olmak isteyen bir öğretmenin yapması gereken temel şey aile ile işbirliği içinde bulunmaktır:

“24 saatlik zaman dilimiz var. 24 saatlik zaman diliminde çocuk bende 6 saat, sende 18 saat kalıyor sayın veli. Öyle değil mi? Uykuyu da uyku da dâhildir, yani nasıl uyuduğun da çok önemlidir. Bende 6 saat kalıyor, sizde 18 saat kalıyor. Ya benim 6 saatte tamir ettiğimi, 18 saatte sen tahrip ediyorsun, ya senin 18 saatte tamir ettiğini ben 6 saatte tahrip ediyorum. Ya ikimiz de tahripçi olcaz, ya ikimiz de tamirci olcaz. Ben burada tamir ederken sen işte akşamleyin eve gittiğinde çocuğum dersin

dişlerini fırçalayacaksın diye öğüt verirken, uygulamasını yaparken, sen orda üzerinde durmazsan bu iş olmaz. Olur mu? (10, 251-258)

Efe müdür de Alp müdür gibi ailenin sınıf yönetiminde önemli bir boyut olduğunu “*Şimdi sınıfta veli arasında iletişimi, ilişkiyi ne kadar sağlıklı geliştirirseniz, çocuklar arasında da bunu o denli başarabiliyorsunuz. Eğer veliler arasında bir kopukluk varsa, bu çocuklara da yansıyor. Bu kez toplumsal yani bir bütün olarak hareket etmekten ziyade ferdi, bireyselleşmeye başlıyorsunuz*” (11, 39-44s) şeklindeki ifadesi ile ifade etmiştir.

Okul müdürleri sınıf yönetimini etkileyen diğer faktörlerin kişilik, mesleki kıdem, tecrübe ve öğretmenlerin sahip oldukları idealist yapı olduğunu belirtmişlerdir.

Kağan müdür, öğretmenin sahip olduğu kişilik yapısının mesleki kıdemden daha çok sınıf yönetiminde etkili olduğunu “*Mesleki kıdemleri arasında değil de kişilik olarak düşünüyorum ben. Yani bir 3 yıllık, 2 yıllık bir öğretmen bakıyorsunuz 30 yıllık öğretmenden daha başarılı, daha istekli, daha azimli bu kişilik yapısına bağlıdır tamamen kişinin, öğretmenin*” (1,46-48) görüşü ile belirtmiştir.

İsmail müdür ise sınıf yönetiminde tecrübenin önemli olduğunu “*yenilik gibi tecrübe de mutlaka çok önemli... Birikim, yılların birikimi, tabi öğretmeni çok güçlü kılıyor. Nasıl, ne zaman, nerede, nasıl davranabileceğini daha çabuk kestiriyor*” (3, 89-92) görüşü ile ifade etmiştir.

Ali müdür genç öğretmenlerin fazla idealist davranmaları sonucu ortaya çıkan sıkıntılar hakkında görüş belirtmiştir: “*şu bir gerçek yeni gençlerin idealistikleri konusunda sıkıntılar olabilir belki*” (4, 145-146). Ali müdür ayrıca sınıf yönetiminde öğretmenin tecrübesi kadar

öğrencileri ile sağladığı iletişimin de önemli bir yere sahip olduğu belirtmiştir:

“bilgi tecrübeyle kaynaşiyor... Sen köprüyü iyi kurmazsan düşeriz aşağıya. Dil de bir köprü. Yani dil, mizaç, yani çocuklara onları hep pohpohlayan değil ama, baba öğretmen değil ama yani sevecen öğretmen. Onların önünden giderek, arkasından gidecek ama arada sırada biraz disiplin. Öğretmen arada sırada bazen ses yükseldiğinde onu durdurabilir. Ama uygun kelimeler seçerek, kendi kişiliğine direk hedef alacak kelimelerin dışında, yaptığı davranışların uygun olmadığını belirterek, onun nasıl başarabileceğini hissettirmek ve görev vermek ve etkin kılmak.” (4, 84-98)

Alp müdür sınıf yönetiminde tecrübe diye bir olgunun olmaması gerektiği görüşündedir. Alp müdüre göre, öğretmen kendini sürekli geliştirmek zorundadır. Alp müdür konu ile ilgili görüşlerini, *“Tecrübeli Sınıf Öğretmeni diye bir öğretmen yoktur. Niye yoktur biliyor musunuz? Şimdi siz şu anda benim 1. Sınıf öğretmenim tekrardan 1. Sınıfa ne zaman dönecek? 5 yıl sonra. Bu 5 yıl içerisinde müfredat aynı mı, zaman aynı mı, araç-gereç aynı mı, donanım aynı mı?” (10, 106-109)* şeklinde ifade etmiştir.

Efe müdür de ali müdür gibi öğretmenin sahip olduğu fazla idealist bir yapıyı sınıf yönetimini etkileyen bir durum olarak görmektedir. Efe müdüre göre idealist davranmak iletişim kanalının tıkanması neden olmaktadır. Yapılacak tek şey öğretmenin kendi çizgilerini ve kendi sınırını ortaya koymasında gizlidir. Efe müdür konu ile ilgili görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir:

“İdealist yani bu da tabii iletişim kanalını tıkayan bir etken oluyor. Şimdi çok fazla taviz veriyorum endişeleri, acaba öğrencilerim hani sırtıma mı çıkacak, tepeme mi binecek endişeleri ortaya çıkıyor onlarda. Aslında bence hiç korkmalarına gerek yok. Daha önce de söylediğim gibi çizgiler, her öğretmenin kendine göre çizgileri, konular, olaylarla ilgili çizgilerini ortaya koyup da bunların arkasında durduğu

takdirde, hiçbir sıkıntı yaşamayız. Genci olsun, hangisi olursa olsun, bu çok önemli” (11, 292-297).

TARTIŞMA VE SONUÇ

Sınıf yönetiminin etkililiğini üzerinde rol oynayan birçok etken bulunmaktadır. Bunlardan ilki ve en önemlisi öğretmendir. Okul müdürlerinin çoğu, öğretmenin vizyon sahibi olması, dili iyi kullanması, idealist ve entelektüel yapı, eğitimci kökenli olma, toplumsal statü ve ekonomik durum ve yaşı gibi nedenlerden dolayı öğretmenin sınıf yönetimini etkileyen önemli bir faktör olduğunu belirtmişlerdir. Denkdemir (2007)'ye göre de öğretmen sınıf yönetimini etkileyen iç öğelerin en önemlisidir ve öğretmenin öğrencilere karşı davranışı, içtenliği, fiziksel özellikleri, sesini iyi kullanması, bilgisi, öğretim yöntemi, öğrenci velisiyle işbirliği içinde olması öğretmenin sınıfı etkili bir şekilde yönetmesi için kendisinde bulunması gereken özelliklerdir. Okul müdürleri, ailenin sınıf yönetiminin etkililiğinde diğer önemli bir boyut olduğunu ifade etmişlerdir. Okul müdürlerinin bu görüşü, Çelenk'in bulguları ile benzer özellikler taşımaktadır. Çelenk (2003), “okul başarısının ön koşulu; okul aile dayanışması” isimli araştırmasında, eğitim açısından destekleyici bir tutum içinde bulunan ailelerden gelen çocukların okul başarılarının daha yüksek olduğunu, aile bakım, şefkat ve korumasının okul başarısının yükselmesinde önemli bir faktör olduğunu, koruyucu aile yanında kalan çocukların eğer uygun şefkat ve kurumu sağlandığı takdirde başarılarının yükseldiğini ifade etmiştir. Okul ile ortak program üzerinde görüş birliği içinde düzenli iletişim içinde bulunan, ortak anlayış içinde çocuğuna eğitim desteği sağlayan velilerin çocuklarının okul başarılarının daha da yüksek olduğu belirtmiştir. Okul müdürlerinin çok azı, kalabalık sınıflar,

öğretmenlerin hizmet içi eğitim alıp almaması ve uygulamada değil teoride kalan eğitimleri sınıf yönetimini etkileyen faktörler olarak belirtmiştir. Bu bulgular alanyazın kapsamında hizmet içi eğitim ve kalabalık sınıflar alanyazını ile örtüşmektedir. Sarıgöz (2011), hizmet içi eğitimin, kurum ve kuruluşların devamlı gelişebilmesi, kendini yenileyebilmesi ve başarılı olabilmesi için gerekli olduğunu belirtmiştir. Uçar ve İpek (2006), İlköğretim yöneticilerinin, öğretmenlerle karşılaştırıldığında, Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yürütülen hizmet içi eğitim uygulamalarını daha gerekli gördüklerini belirtmiş ve hizmet içi eğitimin öğretmenler üzerindeki önemine değinmişlerdir. Yaman (2010) öğretmenlerin, kalabalık sınıflarda sınıf hâkimiyetini çok fazla sağlayamadıklarını belirtmiştir. Araştırma sonucunda, kalabalık sınıflar, ilköğretim okulu birinci kademedeki öğrencileri, ilköğretim okulu ikinci kademedeki öğrencilere göre *eğitim-öğretim ortamı; hijyen-sağlık; sosyal iletişim ve rehberlik* alanında daha fazla olumsuz olarak etkilemektedir. Lise öğrencileri, ilköğretim okulu ikinci kademedeki öğrencilere göre, ilköğretim okulu ikinci kademedeki öğrencileri ise ilköğretim okulu birinci kademedeki öğrencilere göre kalabalık sınıflarda *sınıf yönetimi* konusunda daha fazla olumsuz etkilenmektedir. Kalabalık sınıflar, sınıfları çok kalabalık olan öğrencileri, kısmen kalabalık olan öğrencilere göre *eğitim-öğretim ortamı; hijyen ve sağlık açısından çok* daha fazla olumsuz etkilemektedir. Güçlü (2002), özellikle ilköğretim dönemindeki kalabalık olan sınıfların, eğitim-öğretim etkinliklerine olan olumsuz etkileri olduğunu vurgulamıştır. Okul müdürlerinin bazıları mesleki kıdemin sınıf yönetimini etkilediğini bazıları ise etkilemediğini belirtmiştir. Okul müdürlerinin mesleki kıdeme ilişkin görüşleri ile Erol (2006)'un araştırmasında elde ettiği

bulgular örtüşmektedir. Erol (2006), tarafından “Sınıf Öğretmenlerinin Sınıf Yönetimi Uygulamalarına İlişkin Görüşleri” adlı araştırma 20 yıl ve üzeri kıdeme sahip olan öğretmenlerin diğer kıdemlerdeki öğretmenlere, göre daha olumlu görüşlere sahip oldukları tespit edilmiştir.

Eğitim örgütlerinin işlevlerini hedeflenen yönde gerçekleştirebilmeleri için, hizmet sundukları taraflarla etkileşim çabaları içinde bulunmaları zorunludur. Okul müdürleri, okulun bulunduğu sosyal çevrenin, ailenin, öğretmen niteliğinin, kalabalık sınıfların, öğretmenlerin hizmet içi eğitim alıp almamasının ve uygulamada değil teoride kalan eğitimlerin sınıf yönetimini etkileyen faktörler olarak sıralamıştır. Okul müdürleri, öğretmenlerle düzenli olarak görüşebilmekte ve onları gözleme imkanı bulabilmektedir. Bu nedenle okul müdürleri, öğretmenleri ve onların sınıf yönetiminde karşılaştıkları sorunları yansız olarak değerlendirebilir.

Okul, aile işbirliği sağlanmalıdır. Bunun için veli toplantıları daha sık yapılabilir ya da ailenin sınıfta aktif bir rol alması sağlanabilir. Araştırma kapsamında getirilebilecek diğer bir öneri, öğretmenlerin gelişim ve değişime açık olmaları ve hizmetiçi eğitimleri düzenli aralıklarla takip etmeleri gerekliliği ve yaşamboyu öğrenme etkinliklerine katılımlarının teşvik edilmesi olarak ele alınabilir.

KAYNAKÇA

- Ada, Ş. (2009). *Sınıf Yönetimi*, (ed. Mehmet D.KARSLI), Ankara: Kök Yayıncılık.
- Başaran, İ.E. (2005). *Eğitim Psikolojisi, Gelişim, Öğrenme ve Ortamı*, Ankara: Nobel yayınları.

- BELL, J. (1993). *Doing Your Research Project*. Buckingham: St Edmundsbury Press.
- Celep, C. (2008). *Sınıf Yönetiminde Kuram ve Uygulama (3.baskı)*, Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Çelenk, S. (2003). Okul Başarısının Ön Koşulu Okul- Aile Dayanışması, *İlköğretim Online*, 2 (2), 28-34.
- Denkdemir, E. (2007). Sınıf öğretmenlerinin sınıf yönetimi hakkında görüşleri ve bir uygulama. Ankara: Beykent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Doğan, C. (2005). Türkiye’de Sınıf Öğretmeni Yetiştirme Politikaları ve Sorunları, *Bilgi*, Sayı 35, 133-149.
- Eren, E. (2001). *Örgütsel Davranış ve Yönetim Psikolojisi*. (7. Baskı), İstanbul: Beta Basım Yayım
- Erol, Z. (2006). *Sınıf Öğretmenlerinin Sınıf Yönetimi Uygulamalarına İlişkin Görüşleri*, (Yüksek Lisans Tezi). Afyon Kocatepe Üniversitesi
- Güçlü, M. (2002). İlköğretimdeki Kalabalık Sınıflar Sorunu Ve Çözüm Önerileri, *Eurasian Journal Of Educational Research*, 9.
- Gültekin, M. ve Çubukçu, Z. (2008). İlköğretim Öğretmenlerinin Hizmetiçi Eğitime İlişkin Görüşleri, *Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı.19, 185-201.
- Güven, İ. (2003). 1940'dan Günümüze Öğretmenlerin Ekonomik Sorunlarının Tarihsel Analizi, *Milli Eğitim Dergisi*, sayı. 160.
- Harris, B. (1989). *In-Service Education for Staff Development*, Allyn and Bacon Inc, s.1
- Johnson, K. E. (1995). *Understanding Communication In Second Language Classrooms*. Cambridge: Cambridge University Press
- Kıncal, Y.R. (2006). *Eğitim Bilimine Giriş*, Ankara: Nobel yayımları
- Sağlam, M. Ve Sağlam, A.Ç. (2005). Öğretmenlik Mesleğinin Maddi Yönüne İlişkin Genel Bir Değerlendirme, www.tebd.gazi.edu.tr/arsiv/2005_cilt3/sayi_3/317-328.pdf
- Sarıgöz, O. (2011). İlköğretim Öğretmenlerinin Hizmet İçi Faaliyetleri İle İlgili Görüşlerinin Değerlendirilmesi, 2nd International Conferance On New Trends In Education And Their Implications, Antalya.

- Seferoğlu, S. S. (2001). Sınıf Öğretmenlerinin Kendi Mesleki Gelişimleriyle İlgili Görüşleri, Beklentileri Ve Önerileri, Milli Eğitim Dergisi, Ocak-Şubat-Mart 2001, (149), s. 12-18
- Şahin, İ. ve Altunay, U. (2011). İlköğretim Okulu Öğretmenlerinin Sınıf Yönetimi Davranışı, Elementary Education Online, 10(3), 905-918, 2011.
- Taş, A. (2008). Sınıf Yönetimini Etkileyen Etmenler, Etkili Sınıf Yönetimi (edt: Hüseyin Kıran), Ankara: Anı yayıncılık.
- Toprakçı, E. (2004). Sınıf Örgütünün Yönetimi (2.baskı), Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Uçar, R. ve İpek, C. (2006). İlköğretim Okullarında Görev Yapan Yönetici Ve Öğretmenlerin MEB Hizmet İçi Eğitim Uygulamalarına İlişkin Görüşleri, Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt III, Sayı 1, 34-53.
- Yaman, E. (2010). Kalabalık Sınıfların Etkileri: Öğrenciler Ne Düşünüyor?, Kastamonu Eğitim Dergisi, 403-414.
- Yıldırım, A. ve Şimşek H. (2008). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri, Ankara: Seçkin Yayınevi.
- Yiğit, B. (2008). Sınıf Yönetimi; Teori, ve Pratik Uygulamalar, İstanbul: Kriter Yayınevi.
- Yücel, C. ve Diğerleri (2011). Sınıf Yönetimini Etkileyen Etmenler, Sınıf Yönetimi (edt: Ruhi Sarpkaya), Ankara: İhtiyaç Yayıncılık